



Lieuwejan van Dalen

Bij ons in Auschwitz

We zijn geneigd te denken dat de verschrikkingen van Auschwitz met geen pen te beschrijven zijn. Toch hebben mensen dat wél gedaan. Niet alleen historici, maar ook Joden (e.a.) die in Auschwitz-Birkenau verbleven. Sommigen van hen overleefden op wonderbaarlijke manier de 'hel' van Auschwitz. Anderen stierven er, maar lieten hun op schrift gestelde ervaringen achter opdat de wereld zou weten wat hen overkomen was.

Het behoeft geen lang betoog dat Arnon Grunberg een gevierd schrijver is. Kort geleden heeft hij de P.C. Hooft-prijs gekregen. Deze oeuvreprijs was dit jaar bestemd voor verhalend proza. De feestelijke uitreiking vond plaats op 19 mei 2022 in Den Haag. Boeken van Grunbergs hand worden graag gelezen.

Getuigenissen

Dit boek, dat al even eerder uitkwam, bestaat echter niet uit verhalend proza van Grunberg zelf. Hij schreef wel de inleiding waarin hij de lezer uitlegt hoe het beruchtste vernietigingskamp was opgebouwd en ingedeeld. Auschwitz was een 'effectieve vernietigingsmachine' waardoor miljoenen Joden de dood vonden door vergassing, mishandeling, medische experimenten, uitputting, executies, ziekten en hartzeer. Wat dáár gebeurde was onvoorstelbaar en onbeschrijflijk. Toch hebben mensen het beschreven. De ondertitel van dit boek is 'Getuigenissen'. Grunberg heeft een selectie gemaakt van de getuigenverlagen die we hebben. Mensen geven door wat hun ogen zien en oren horen, wat hun neus ruikt en hun lijf voelt. Indringend kruipen hun gedachten en gevoelens de lezer onder de huid. Geen 'gezellig boek' dus. Voortdurend lopen de rillingen over je rug. Maar het is écht gebeurd – en dáárom moet het gelezen worden!

Sonderkommando

Grunberg legt een zekere nadruk op de getuigenissen van het Sonderkommando. Hij vertelt: "Dit was een commando met Joden dat door de SS gedrongen werd



om de lijken uit de gaskamers te halen, de gouden tanden te trekken, de doden van de gaskamers naar de crematoria te brengen om ze daar te verbranden." Bijna niemand die in een Sonderkommando zat overleefde de oorlog. "Om de drie maanden kwam er een nieuwe groep."

Meerdere keren wordt een tekst van de Joods-Italiaanse schrijver Primo Levi aangehaald: "Het uitvinden van het Sonderkommando was een van de meest demonische daden van de nazi's. Want zij moesten de Joden, zigeuners en politieke gevangenen vermoorden. Ze werden moreel vernietigd. De nazi's trokken het Sonderkommando op die manier naar beneden, zeiden daarmee: kijk, jullie zijn net zoals wij. Jullie vermoorden jullie broeders."

Vele leden van het Sonderkommando, als ze al overleefden, pleegden zelfmoord. Grunberg zei daarover op Radio1: "Ze konden het verleden niet meer schoonwassen. De bevrijding vond wel plaats, maar eigenlijk ook niet. De schuld en

schaamte was zo groot en diep dat velen daarmee niet konden leven."

Symbol

Op 27 januari 1945 werd Auschwitz-Birkenau door de Russen bevrijd. *Bij ons in Auschwitz* doet de lezer echter ervaren dat je de overlevenden wel uit Auschwitz kon halen, maar Auschwitz niet uit de overlevenden. Het kamp is de overlevenden én hun (klein)kinderen altijd blijven achtervolgen, tot op de dag van vandaag. In 2005 riep Kofi Annan, toenmalig secretaris-generaal van de Verenigde Naties, de bevrijdingsdatum van Auschwitz, 27 januari 1945, uit tot een dag van herdenking: The Holocaust Memorial Day. Wereldwijd worden de slachtoffers herdacht van de Holocaust en van andere genocides. Auschwitz is uitgegroeid tot universeel symbool voor de massavernietiging van onschuldige burgers. Dat maakt dit boek zo belangrijk!

N.a.v. Arnon Grunberg, *Bij ons in Auschwitz. Getuigenissen*, Uitgeverij Querido, Amsterdam 2020, 496 blz., € 25,99.

Beeldredacteur gezocht

Wie heeft er affiniteit met het Joodse volk en de digitale handigheid om vier keer per jaar bijpassende illustraties voor *Verbonden* te zoeken? Neem voor meer informatie contact op met de eindredacteur. Zie colofon voor contactgegevens.